

Интервју с примаријусом др Александром Нелоком

Светлост
Великог
рата

Доктора Александра Нелока знају сви који проучавају рад српског војног санитета. Драг гост је и наше установе, јер је ту промовисао и објавио своје књиге и монографије. Није књижевник да лепо пише, већ научник који истражује догађаје и људе који су били светла, хумана страна рата. Ово је његова војносанитетска прича, посвећена стогодишњици од почетка Великог рата.

Примаријус др Александар Недок је у деведесетој години живота. Бритке мисли, неисцрпног радног елана и патриотског заноса. Његова биографија је густо исписана свеколиким прегалаштвом. Неуморан лекар интерниста, плодан писац стручних радова, полиглота. По убеђењу је демократски социјалиста, непартијац. Борац НОБ-а постао је 1944. тако што је ускочио у тенк Т-34 и са припадницима тенковског батаљона совјетске 57. армије учествовао у ослобађању Поморавља. Родом је Београђанин, где је завршио гимназију и Медицински факултет. Примаријус је постао 1965, докторирао 1978, а научни саветник је од 1988. године. Редовни је члан Академије медицинских наука и Њујоршке академије наука, а био је и председник кардиолошке секције Српског лекарског друштва и оснивач прве српске и југословенске Коронарне јединице. Пре пензионисања радио је као управник болнице „Свети Сава“ и начелник Кардиолошког одељења Ургентног центра у Клиничком центру Србије.

Познат је као публициста и писац монографија, стручних чланака и расправа, објављених у домаћим и иностраним медицинским научним ревијама. Аутор је у осам колективних медицинских монографија из кардиологије и ендокринологије, и седам из историје српског војног санитета. Последњом књигом о „Српском војном санитету 1914–1915“, коју је издао Медија центар „Одбрана“, заокружена је прича о раду санитета у балканским ратовима и Великом рату.

◉ Докторе Недок, Ваш прадеда мајор др Стефан Недок био је војни хирург од 1864. до 1878, браћу вашег деде др Јосифа Недок иакође је био војни лекар-хирург и учесник Великог рата. И Ваш отац Свејозар је као добровољац учествовао у том рату. Јесу ли Вас, цивилног лекара, на писање о војном санитету навели преци?

– Целог живота био сам подељена личност – између медицине, као породичне традиције, војске, основног опредељења моје породице, и историје, коју сам јако волео. Имао сам одличног професора историје у гимназији – Миодрага Југовића, а и мој покојни очух Станислав Вулић био је професор из тог предмета. Моја интересовања увек су се кретала у том уском кругу – мало медицина, мало војска, а у оквиру војске, моја велика љубав морнарица. Много сам читао и писао целог живота, а имам и богату библиотеку од око 8.000 књига.

◉ Да ли сте икад пожелели да се активирасте као војни лекар?

– После рата био сам у Југословенској армији на положају заменика команданта батаљона и радио у штабу армије као други ађутант генерала Велимира Терзића. Желео сам да останем у војсци, али сам се демобилисао крајем 1946. јер је један од политичких официра инсистирао да пређем у Озну, а ја сам сматрао да моја ментална конструк-

ција није таква. Тако је брзо прошла моја војна каријера, која ми је остала у лепој успомени. Покушао сам још једном доста година касније, кад ми је генерал проф. др Миољуб Кичић предложио да се активирам, одем у Сплит и тамо будем начелник интерног одељења војне болнице. Пристао сам јер сам много волео морнарицу и уопште војску. Било је то у време маспока у Хрватској. После 15 дана из Загреба је стигао одговор да се не слажу да кадрови из Србије буду војни руководиоци на територији Хрватске. Сада сам под старост унапређен у чин резервног санитетског мајора указом господина министра Братислава Гашића на Дан санитета – 30. јула, у знак признања за мој рад.

Q Када сте почели да проучавате рад српског војног санитета?

– Чим сам се пензионисао, малтене првог дана, кренуо сам да претражујем архиве и више од 15 година провео сам радећи у Војном архиву, архивима Србије, Београда. Дописивао сам се и са медицинским факултетима у Прагу, Бечу и Грацу, јер су тамо углавном студирали наши медицинари, и са Ратним војним архивом у Бечу. Од њих сам добијао податке и скупио огроман материјал, који данас имам сређен код куће. Написао сам око 600 биографија свих активних и резервних санитетских официра српске војске од 1826. до 1918. године. Тај рукопис стоји. Срећом, „Матица српска“ издаје биографски речник знаменитих Срба и за њих сам до сада написао око 150 биографија најпознатијих војних лекара.

Моја интересовања и богата документација навели су ме да иницирам оснивање групе лекара ентузијаста љубитеља историје. Од раније сам познавао проф. др Брану Димитријевића, који ме је храбрио да издам прво издање моје књиге „Повлачење српске војске кроз Албанију 1915–1916 и евакуација на Крф – рад војног санитета“. Онда сам пре 7–8 година упознао генерала у пензији др Бранислава Бацка Поповића и договорили смо се да окупимо екипу војних лекара из санитета, стручњака за поједине области, већином професора ВМА. Ја сам на једном предавању упознао генерала у пензији Милисаву Секулића, а он је у наш тим довео потпуковника Луку Николића. Потом се укључио генерал проф. др Вељко Тодоровић. Тако је почело. Било нас је двадесетак ентузијаста, који су се одржали до данас. Мала скупина лекара занесењака урадила је тежак и комплексан посао – објавили смо седам монографија о раду српског војног санитета у балканским ратовима и Првом светском рату.

Q Како се десило да Ваша прва објављена књига буде из средине Великог рата, а последња с почетка?

– Зато што сам живео и растао с причом о повлачењу српске војске преко Албаније. Мислим да већина српских породица има неку причу из тих времена, а у мојој породици било их је пуно – мој деда-стриц, отац, стриц и мајчин отац прошли су тим путем. То је моје прво дело из те проблематике написано из дубине душе и, верујте ми, заљубљен сам у ту књигу. Поред ње ми је драга и књига коју сам написао о санитету у балканским ратовима, јер сам за њено писање имао на располагању доста сачуваних оперативних дневника дивизија и пукова.

Q Где сте налазили документацију за свој рад? Мало шта је сачувано. Архивски материјал је највећим делом прошао шоким повлачења војске.

– Врховна команда је сачувала скоро сва документа из Великог рата, која је она упућивала. Такође, сачувана је и већина документа Министарства војног. Додуше, један део уништен је у Краљеву, а нешто и у Крушевцу. Следеће уништење било је на Космету пре поласка на Јадранску обалу, када су после наређења јединице почеле да уништавају документацију. Тада су уништени сви оперативни дневници санитетских јединица из 1914. и 1915. године, па смо морали да се ослањамо на нешто мало дневника, које су писали појединци. Сачуван је дневник студента Милорада Феликса (касније пуковник и епидемиолог) из Дринске дивизије II позива, који је писао по наређењу др Жарка Рувидића, касније генерала. Имамо ратна сећања савременика, која је објавио генерал др Влада Станојевић. Онда дневник санитетског бригадног генерала проф. др Михаила Мике Петровића, првог хирурга школованог у Србији, великана ратне хирургије.

Q Да ли је на основу тог дневника настала књига „Из контејнера“, коју је написао проф. др Брана Димитријевић?

– Не, то је други дневник из 1916, 1917. и 1918, а ово је дневник из 1914. године. Оба се налазе у САНУ. Брана је узео делове из тог дневника, лепо их обликовао и објавио у „Политикином“ фељтону. Ја сам тек касније схватио како је тај дневник писан. Наиме, др Мика је писао дневник у великој свесци на две стране. На првој је водио званичне белешке, а на другој страници, која се не поклапа увек са датумом прве, јер је неки пут писао краће, а некад пуно, јесу његова литерарна запажања – лични дневник. Писао је о својим размишљањима, запажањима, разговорима са људима, и тај други део је можда интересантнији од првог. У њему се види његова душа, размишљање једног интелектуалца. Мени је много жао што нико неће да штампа тај дневник, који стоји у САНУ. Постоји и његов трећи дневник из рата са Бугарима 1913, који сам пронашао у Војном архиву и делом објавио у мојој монографији о балканским ратовима.

Q У Вашим књигама и монографијама повлаче се подаци о малом броју лекара у српском санитету. На почетку рата било је 409 лекара и 203 мобилисана

РАДИО-ТЕЛЕГРАФИСТА

Мој отац учествовао је у Првом светском рату, као добровољац. Завршио је курс за радио-телеграфију у Крагујевцу и био најбољи – најбрже је куцао и имао најмање грешака. После је био на дужности радио-телеграфисте у Врховној команди. Када сам у Војном архиву прикупљао материјал за моје књиге, међу депешама Врховне команде наишао сам на једну писану његовом дечачком руком.

медицинара. Има *йодай*ака да их је било 450, али и 595. *Шша* је *шачно*?

– Министар војни пуковник Душан Стефановић записао је у свом званичном дневнику, који се налази у САНУ, да је на почетку рата било 409 лекара и 203 медицинара у служби српског војног санитета. И др Влада Станојевић користи ту бројку, док начелник санитетског одељења Врховне команде пуковник др Лазар Генчић наводи 450, вероватно имајући у виду пристигле добровољце на почетку рата. Он је о стању у санитету написао три писма војводи Путнику до почетка 1915. године. По њему су у пукове и дивизије распоређена 224 лекара, по болницама у војишном делу државне територије под Врховном командом – 91, а у позадинским и у новим областима под управом Министарства војног – 94.

ВОЈНИЧКА МАЈКА

Доктора Владислава Јасњевског, који је дошао у Србију са групом Пољака пре српско-турских ратова, др Владан Ђорђевић описује као идеалног санитетског официра – био је песник, књижевник, свирао клавир, полиглота. Када је отишао у ратове са Турцима, оставио је у Пожаревцу жену и две ћерке. На повратку из рата затекао је пуну кућу – умрле су у некој епидемији. И поред трагедије остао је у Србији, био најпре грађански лекар, па прешао у војску и догурао до чина пуковника. Био је у Нишу начелник санитета Моравске дивизијске области и управник војне болнице. Толико је волео наше војнике да су га они прозвали војничка мајка, а он је у њима нашао своју децу.

Из другог писма др Генчића види се колико је то било недовољно, па је тражио од војводе Путника да се упути апел за помоћ иностраним неутралним земљама. О томе какви су били резултати тих напора др Генчића, пише у дневнику пуковника Душана Стефановића. Под датумом 18/31. октобар једна белешка односи се на бројно стање санитета. За месец дана број лекара повећан је за око 190, па је тада српска војска имала 595 лекара и 233 медицинара. Бројно стање ће се поправљати већ од септембра, доласком неколицине страних добровољаца из неутралних и других земаља (Холандија, Данска, Белгија, Грчка, Швајцарска), затим доласком првих руских мисија и америчке мисије. Пред крај Церске битке у Ваљево су стигле екипе Француза са др Ернестом Консејом, холандска са хирургом Ариусом ван Тинховеном, који је постављен за шефа хирургије свих резервних ваљевских болница, и руска са др Николајем Сичевом. Ипак, било је то премало лекара у односу на 520.000 мобилисаних на почетку рата.

Иако су Церска, Колубарска и бишка на Дрини, најчешће обрађиване у историји Великог рата, о раду војног санитета се мало писало, а он је *шода* био на *шешким* мукама – *шоком* чешири месеца борбе било је више од 92.000 рањеника. То мало који санитет може да *йоднесе*.

– Све то има своју традицију. Још је др Владан Ђорђевић писао да су на почетку рада санитета војне лекаре третирали малтене као помоћно особље. Нису имали чиновне ауторитет, а носили су и другачију униформу од осталих. Командири болница били су пешадијски официри, а лекари помоћно особље. Официри су постали тек 1875. године и могли су да напредују до чина потпуковника. Онда је краљ Милан, као преседан, поставио др Владана Ђорђевића за начелника санитета и дао му пуковнички чин. Тек су указом краља Александра из 1923. лекари први пут унапређени у бригадне и дивизијске генерале.

Прелом у ставу према санитету унела је хирургија. Када је после антисептичних метода др Џозефа Листера и Билротових првих операција на трбуху, експлодирала хирургија, наши лекари, бечки ђаци, заљубили су се у њу. Тада је и начелник санитета Мика Марковић почео у Србији да развија хирургију. Зато смо имали сјајне хирурге. То могу да признам као интерниста. Четири велика српска хирурга били су др Војислав Суботић и његова три ученика – проф. др Михаило Петровић, проф. др Леон Коен и др Никола Крстић. Пољак, пуковник др Роман Сондермајер, асистент професора Микулича из Кракова, био је пети.

Рај је епидемија *шрауме*, каже хирург *йуковник* др Миле Игњатовић. Иако је у српском санитету било мало *ших* специјалиста, свега 25 плус 20 *штра*наца, *них* у *рају* нису *шшедели*, чак су *ойерисали* иза линије *фронша*.

– То је тачно, али је после Церске битке, прве савезничке победе у том рату, више од 15.000 српских рањеника ставило на искушење наш војни санитет. Тада се видело колико је значајна била одлука да се четири искусна хирурга ослободе командне одговорности и усмере на хируршки рад у завојиштима непосредно иза прве борбене линије, како би се изборили са реком рањеника из тих битака. У свом сећању на рад тада потпуковника др Михаила Петровића током Церске битке, један други хирург, мајор др Леон Коен се сећа: „И сада ми је пред очима, и изгледа ми да га гледам како врши операцију за операцијом – лапаротомије, трепанације, трахеотомије, у белом мантилу, засуканих рукава и накривљене шајкаче...” А иза његових леђа су одјекивале експлозије граната. Један лекар, капетан др Анђелковић, ту је и погинуо, а др Мика је у дневнику записао да су под топовском канонадом тога дана извели две трепанације и да је до увече било 600 рањеника.

Ипак је *ша* жеља лекара хирурга да *йомогну* борцима и *кришично* *йримицање* *йрвој* борбеној линији била *мимо* *санитетске* *рајне* *докшрине*.

– Доктрина је морала да се прилагоди ситуацијама. Не може санитет у светском рату да чека да му се приближе рањеници. Сила Бога не моли. Професор др Петровић је то објаснио речима: „Ако ми једног тешког рањеног ставимо у воловска кола или санитетска кола са коњима, а до Ваљева има између 80 и 120 км по сеоским путевима, требаће им 2–3 дана превоза. Питање је колико ће за то време *них* да умре или да уђе у инфекцију и умру од ње”. Зато су мо-

рали одмах да раде трепанације – уклоне одломке лобањских костију и очисте мозак, или отворе трбух, јер би ти људи умрли. Борци с повредама мозга и трбуха не могу да се транспортују. Или га остави да умре, или покушај нешто да урадиш. А др Петровић и др Коен радили су и немогуће.

О *Шта Ви мислите о свим тим лекарима који су свесно жртвовали своје животе ђомажући ђовређенима? Шта их је водило у тој мисији?*

– Најпре патриотизам, појачан великим страдањем војске и народа, а онда љубав према професији. Огромна већина била је таква. Мој прадеда Стефан био је хирург, а мој деда-стриц Јоса, познати крагујевачки лекар, који је завршио медицину и специјализацију интерне медицине у Бечу, из личних разлога долазио је зими у Београд у Главну војну болницу и на клинике како би учио хирургију – шест месеци код проф. др Суботића, а шест код др Романа Сондермајера. Интерниста, а хирург! И заиста, на свим фотографијама које се чувају у Историјском музеју у Крагујевцу, а из Великог рата су, деда Јоса је у белој кецељи поред операционог стола, умазан крвљу и оперише. Не верујем да је то морао да ради јер је био командир пољске болнице током целог рата. Мислим да је реч о великој љубави према професији и народу.

О *На једном сѓручном скуѓу ђарафразирали сѓе речи др Романа Сондермајера, како се 1914. и 1915. Србија „ђреѓворила у једну велику, сиромашну болницу“. Зна ли се колико је болница било?*

– Према подацима министра Душана Стефановића, широм Србије отворене су 54 болнице – сталне, резервне, привремене са више од 50.000 постеља. Цела Србија била је велика, сиромашна војна болница, у којој се лежало и на слами. Доктор Лазар Генчић износи податак да их је било 90 са 100.000 постеља, али мисли на зграде у којима су смештани рањеници. На пример једна резервна болница могла је да буде смештена у 4–5 зграда.

О *Борба са еѓидемијама ѓифуса је, како кажеѓе, „ђрава херојска симфонија срѓског војног саниѓеѓа и сѓраних добровољних мисија, где се соѓсѓвени живоѓ сѓављао свесно на жртвеник ђомођи рањенику*

ПРУС, А МИШИЋ

Као куриозитет често помињем Немца др Франка Мижоа, из породице пруских лекара, који је после Војно-медицинске академије у Берлину дошао у Србију са немачком мисијом за време балканских ратова. Ту је и остао, оженио се Српкињом и добио кћерку. Када је избио рат, а он ступио у службу српског војног санитета, отац га се одрекао и лишио наслеђа. Прве ратне године су му у епидемији умрле и жена и кћерка, а он се повлачио са српском војском на Крф и био потом фронтovski лекар у батаљону, док се није разболео. Онда су га повукли на Крф. Када се после рата опет оженио Српкињом, променио је име и презиме у Миодраг Мишић – јер је јако волео војводу Мишића. Радио је у Железничкој болници.

и болеснику“. Ог 595 лекара у еѓидемија су умрла 122, што је велика бројка.

– Лекари су чинили велика дела. Увек помињем сјајног младог хирурга др Тому Леку. Он је после прележаног пегавог тифуса упућен на опоравак у Ниш. Био је десетак дана код породице и рекао је да мора да се врати у Ваљево јер има мало лекара. По повратку је онако незалечен добио трбушни тифус, од кога је умро. Само од пегавца је умрло чак 111 лекара. Били смо у рату без превентиве. То је грешка нашег санитета. Помињао сам да је за време Мике Марковића хирургија имала све, а друге гране медицине ништа. Чак ни лабораторију. То смо платили прво колером у балканским ратовима, а после тифусом у Великом рату. Имам Генчићево писмо из 1911. где је он тражио да се шаљу лекари на специјализацију из превентивних грана медицине и да се купе апарати за стерилизацију. Делимично су га послушали, али су, у недостатку кадра, морали те специјалисте да шаљу у пукове као лекаре.

ДУТ БЕОГРАДСКОГ ХИРУРГА

Доктор Војислав Суботић, великан светске васкуларне војне хирургије, кога су критиковали да је „београдски хирург“, прошао је с др Михаилом Петровићем голготу рата и повлачења преко Албаније, учествовао у пробоју Солунског фронта и победоносном походу ка Београду. На упорна убеђивања свога ђака др Петровића да због болесног срца напусти фронт, одговорио је: „Амице, наши су војници дивови – мученици. Ја остајем овде да им се одужим колико могу.“

О *Да ли су се лекари раније сусређали са ђегавцом. Данас се из лиѓераѓуре зна да је ђовезан са раѓовима, гладним годинама и ѓудским несређама?*

– Било је спорадичних натписао о томе. На пример, стари др Ј. Кујачић писао је у „Српском архиву“ у два-три наставка о пегавцу, а француски лекари Шарл Никол и Ернест Консеј су још 1909. у Алжиру детаљно обрадили пегавца и доказали да га преноси бела ваш. Међутим, то је прошло незапажено међу нашим лекарима. Највећа грешка била је што нико није обратио пажњу на долазак др Консеја у Ваљево, септембра месеца, у оквиру француске екипе, па је распоређен у болницу да лечи болеснике. Нико није знао да је то онај Консеј из екипе која је рашчистила питање пегавца, док се у Ваљево крајем 1914. године он није сусрео са др Миланом Јовановићем Батутом. Тада почиње борба са епидемијом. Не са доласком проф. Лудвика Хиршфелда, јер је он у Ваљево стигао крајем фебруара 1915, али је од онда за српски војни санитет све до краја рата учинио много.

☞ *Често се исјицили да су лекари показали да медицина нема границе.*

– Српска војска се јако придржавала женевских конвенција и наши лекари бринули су о сваком рањенику и болеснику, без обзира на то да ли је наш или страни. Имате примера у српско-бугарском рату 1885. да наша војска, која ратује са Бугарима, пропушта швајцарски санитарски воз са санитарским материјалом, да прође кроз целу Србију до Пирота и да у Бугарску однесе санитарски материјал за бугарске рањенике и болеснике. Због тога је у Женеви, у седишту Црвеног крста, постављена плоча где се истиче величина српског Црвеног крста.

У Великом рату најбољи пример је Ваљевска болница. Нису избацили напоље 3.500 рањеника и болесника заробљеника, него су смештали наше рањенике у кревете заједно са њима и тако направили пегавац. Словеначки лекари то исто пишу из нишке болнице 1912. године. Морам да поменем и то да су се 1914. и сви лекари заробљеници ставили на располагање српском санитету и учествовали у лечењу, нарочито Чеси. Од тифуса је умрло и 10–12 лекара заробљеника, а умирало су и заробљеници медицинари.

☞ *Иако је дирљива прича о сираним медицинским мисијама, посебно Болницама шкотских жена и др Елси Инглис, за наш санитет значајна је Прва армијска болница у Драгоманцима, дело др Михаила Петровића.*

– Јесте, ми смо на Солунском фронту имали четири пољске хируршке болнице – две наше и две Болнице шкотских жена. Трагедија је што је једино једна Болница шкотских жена била делом покретна – болница др Изабел Емсли, касније удате за лорда Хатона. Али, једина права покретна болница била је руске принцезе Олге Нарискин. Она је организовала комплетну болницу на камионима, с рендгеном. Њу су одмах из Солуна пребацили на спој између француских и наших дивизија, па је опслуживала и једне и друге. Кад је пробијен Солунски фронт, брзо је пратила наступање Прве армије и француских снага и ушла у напуштenu бугарску болницу у Скопље. Ту су развили велику болницу од 550 кревета и први примали рањенике. У недостатку лекара притекле су им у помоћ шкотске жене.

☞ *Доста тога знаће из историје војног санитета. Шта Вас је посебно дирнуло?*

– Најупечатљивија је трагедија младих лекара. Ако читате извештаје Министарства војног, ранг-листе официра, па погледате ранг-листе санитарских официра из 1914. и септембра 1915, па из јануара 1918, онда ћете видети страшну трагедију – до јануара 1916. није преживео ниједан активни поручник и само ретки капетани друге класе. Најмлађи војни лекари. Сви су умрли у епидемијама. И Тома Леко, кога смо помињали, био је капетан друге класе. Скоро сви медицинари су преležали пегавац, а 17 их је умрло. Као и лекари.

☞ *Када упоредимо те лекаре и генерације после њих, невероватно је колико су се променили. Ви сте и рекли да је ваша генерација била гора од њих?*

СРПСКА КРВ

Син војводе Живојина Мишића, Александар, био је прави јунак. У Првом светском рату помогло му је знање немачког језика да проведе поред аустроугарских стража у Мачви, током Церске битке, опкољен коњички пук. У Другом светском рату, кад је почела немачка офанзива против партизана и Југословенске војске у отаџбини, заробили су га Немци из 717. дивизије, заједно са Словенцем Иваном Фреглом. Обојица су били мајори. Александар је, преобучен у униформу ђенералштабног официра, како би заварао Немце, помогао Дражи да побегне у брдо кроз задњи прозор њихове куће. Имам опроштајно писмо које ми је дала Фреглова кћерка, чију мајку сам својевремено лечио. Немци су знали ко је Александар и понудили су му слободу ако призна скривање бегунца, позивајући се на његову немачку крв. Он им је одговорио: „Моја немачка крв исцурела је на Кајмакчалану“. А Фрегл, бивши аустроугарски официр, одбио је понуду да ступи у Вермахт и рекао да ће умрети за оно зашто се заклео и замолио да му дозволе да командује водом који ће га стрељати. Обојица су стрељани 21. новембра 1941. године и не зна им се гроб.

– Они су радили у тежим условима, али су имали већи мотив и морал. Тај морал из Великог рата, слично као и са Неретве и Сутјеске, чини ми се, просто је ишчекао. Мислим да је већ моја генерација била лошија, а о садашњим не знам. Неки моји другови и колеге окренули су се заради. Данас се осећам као преживело биће које тешко налази заједнички језик са садашњим генерацијама. У струци ме никад није водио новац, иако сам имао три примамљиве понуде из иностранства, али нисам желео да напустим своју земљу. Ми нисмо били мобилни, као ови данас. Можда је тако боље јер лекари немају граница. И моја кћерка, лекар, удала се за инжењера Канађанина и отишла у Немачку, али је задржала наше држављанство. И унуци ми имају наше и канадско држављанство. Крштени су у православној цркви и знају српски као ви и ја.

☞ *Да се не забораве корени. То је била Ваша максима и кад сте почели да пишете о војном санитету. Имаће ли још неосстварених жеља, планова?*

– Пре 15 година почео сам да пишем о војном санитету ношен породичном традицијом и у жељи да се не забораве наши светли и племенити корени, јер заборав поти-ре будућност. Заиста бих желео да се штампају моје биографије лекара у српском војном санитету, то је прави војни „Ко је ко“, и објаве сви дневници санитарског бригадног ђенерала др Михаила Петровића. Нико не може да врати урну са његовим срцем, посвећеном хирургији, која је уграђена у зид хируршке сале Главне војне болнице, старе ВМА, јер је немарно уништена при реконструкцији те зграде. Али он може да живи у књигама. Бар смо му то дужни, као народ. ■

Мира ШВЕДИЋ

Снимила Стефана САВИЋ